

GEBED EN VERZET. (preek 32)

(oorspr. inleiding tijdens het YFC-Flevo-festival, zaterdag 17 augustus 1991.

door Jurjen Beumer.

Hier zo samen zijn, en dan over het gebed praten is geen gemakkelijke zaak.

Het gebed, **het meest intieme gesprek** dat een mens kan voeren, dan moeten de mensen die daar samen over spreken elkaar wel een beetje kennen. Stel dat we hier één voor één de meest vertrouwelijke woorden zouden uitspreken die we soms als het leven ons naar de keel grijpt uitspreken. U en ik, zo maar, spontaan. Jullie hebben dat vast ook wel, het raast maar rond in je hoofd, krantekoppen, televisiebeelden, flarden van gesprekken met vrienden, ruzie misschien met je ouders, een relatie die hapert, en dat gaat allemaal malen, het liefst zou je met je kop tegen een muur lopen om die malende brei daar boven in te stoppen. Stel dat wij een voor een stukken van die zinnen hier in deze tent zouden uitspreken, WAT ZOULDEN WE ELKAAR DAN LEREN KENNEN!

Orde aanbrengen in die chaos in je hoofd kan een eerste begin van gebed zijn. Jullie merken, ik begin heel laag. Gebed is iets van alle mensen. Ga maar per dag eens een kwartiertje zo zitten MEDITEREN, laat alles maar eens op je afstormen, je persoonlijke dingen en de dingen van deze wereld. Je zult merken hoe groot de chaos is in jezelf en deze wereld.

Doe je dit niet, dat zo nu en dan eens even terugtrekken, dan zul je begrijpen, dan leef je aan jezelf voorbij. Want nu nog, heb jij vat op de dingen. Maar doe je dat niet die meditatie, leef je van de hand in de tand, lang leve de lol en na mij de zondvloed, dan op een gegeven moment krijgen de dingen jou te pakken, DAN WORD JE GELEEFD, dan hebben de krant en alle sores van het leven jou te pakken, je wordt dan zelf een ding, een speelbal op de kolkende wateren van het leven. Ik denk dat we een tijd leven dat veel mensen geleefd worden, alle RICHTING is uit hun leven verdwenen. Misschien ben jij het. Je komt er niet meer uit, je vliegt tegen de muren op.

Dat eerste moment van het gebed, orde aanbrengen in de chaos van alles wat op je afkomt, is nog maar het allereerste begin. En ik denk eigenlijk dat iedereen op deze manier wel eens bidt. Maar dan, wat doe je met die chaos die misschien nu een klein beetje voor jou op een rijtje staat. Je merkt, je zit nog aan de oppervlakte. De dingen van het leven staan dan nu enigszins uitvergroot voor je, maar wat moet je ermee!

En kijk nu toch, in plaats van dat je van dat kwartiertje mediteren rustiger zou worden, lijkt de ONRUST toe te nemen.

Ja, nu het hele leven van jezelf en deze wereld voor je staat; mensenkinderen, is het dat? Moet ik daar WEGWIJS in vinden? En je hebt de neiging om weg te vluchten voor datgene wat je meditatie heeft opgeroepen.

Die onrust zou ik **het tweede moment van het gebed** willen noemen.

Als je erover nadenkt is dat toch eigenlijk wel logisch, want wat gebeurt er allemaal niet in en met jouzelf en deze wereld. Dat is toch ook om gek van te worden! Maar dan, als je het niet opgeeft, als je niet weglucht voor die onrust, dan soms gebeurt het dat je onder de oppervlakte van de dingen komt. Jullie kennen dat vast wel, het wordt dan een beetje STIL in je.

Deze STILTE is een **derde moment van het gebed**. Je ziet jezelf als het ware zitten temidden van alles om je heen. Ben ik dat? Leef ik zo? Is dat mijn land, Nederland, onze wereld? Is dat mijn medemens?

In deze stilte temidden van het rumoer van alle dag wordt jouw leven stapje voor stapje door zoets als VERWONDERING omgeven. Leek het leven aan de oppervlakte van de dingen op 'ja, zo is het nu eenmaal', van onderen bekeken, vanuit een innerlijke rust, krijgen de dingen glans en inhoud.

Ik licht dit óp en ónder de oppervlakte toe met een paar voorbeelden:

-aan de oppervlakte is bijvoorbeeld een boom er alleen om hout van te maken, maar bij nader inzien kan het een metgezel worden; schaduw in de zomer, wegwijzers in de winter.

-Je ouders, ze zijn niet alleen degenen die jou verwekt hebben, maar bondgenoten in de tocht door het leven.

-De school niet alleen een leerfabriek, maar een plaats waar mij het beste wat mensen gemaakt en bedacht hebben kan worden aangereikt.

-De kerk, jazeke, vaak maar al te saai, maar toch ook een plaats waar het geheim wordt doorgegeven.

1 Chaos, 2 onrust, 3 stilte en verwondering. Het heeft allemaal met het gebed te maken. Jouw leven komt in perspectief, het lukt je om door het platte van alledag heen te breken en er ontstaan geleidingen in. -----

Je kunt ook zeggen, je leert zien met de ogen van je HART. **Dat noemen we het vierde moment.**

De ogen in je hoofd geven je, zeker, exacte informatie. Maar wie alleen met die ogen kijkt zal veel anders en vele anderen over het hoofd zien. De ogen van het hart kijken met ontferming. Jullie kennen die veelvoorkomende bijbelse uitdrukking, 'Jezus de schare ziende werd MET ONTFERMING bewogen..', wel, dat is kijken met het hart. Er wordt aan hetgeen je met je ogen ziet een dimensie toegevoegd. Je ziet niet alleen een arme sloeber op straat, maar je neemt haar ook bij de hand of je zet de deuren van je kerk open. Zo proberen wij in Haarlem waar ik werk een diakonaal centrum in de stad, een herberg, een open huis temidden van drukke winkelstraten. We voegen aan die winkelstraten die allemaal uit zijn om jou het geld uit je zak te kloppen een dimensie toe, een herberg voor vermoeiden en belasten.

Maar wie niet schroomt om af te dalen in het binnenste van het eigen hart zal daar ook leegte aantreffen, kilte, benauwdheid en eenzaamheid. Want dat leren kijken met de ogen van het hart dat vereist een omvorming, een omdenken, een bekering. Net zoals die onrust na de meditatie volgt er ook nu een knerpende eenzaamheid in de kieren en gaten van het eigen hart.

Frere Roger, de prior van de klooster-gemeenschap van Taizé in Frankrijk schreef eens in een open brief aan jongeren de volgende indrukwekkende woorden:

'In ieder van ons gapen onbekende afgronden van twijfel, geweld, verborgen pijn, en ook ravijnen van schuld, van wat niet beleden werd en waarachter zich onmetelijke leegten openen. (...) Als we Christus in ons laten bidden met het vertrouwen van een kind zullen op een dag deze afgronden bewoonbaar worden. Eens op een dag zullen wij ontdekken, dat er in ons een ommekeer heeft plaatsgevonden.

(Frere Roger, Strijd en Aanbidding, Baarn 1976, p. 129)

Zo komen we bij **het vijfde moment van het gebed, de ONTMOETING**. Er is iemand die ons wil ontmoeten en ons wil leren kijken met de ogen van het hart. Die iemand kan ons nooit bereiken temidden van de oppervlakte van de dingen. Want wat liggen er een lagen aanslibbels op ons eigen hart. Vooral lagen van eigen belang, ik-zucht, rijkdom en bezit. Moet je maar eens nagaan hoe we gehecht zijn aan de dingen die we bezitten, verslaafd zijn we er bijna aan. Het is de tragiek van onze rijke westerse wereld. Het bezit houdt ons af van onze diepste behoeften, het is een schijn-luxe die ons met de dag meer opbreekt, het is een gestolen rijkdom ten koste van tweederde wereld. Hoe zouden

we op de bodem van ons hart kunnen komen en überhaupt daar iemand ontmoeten als we niet eerst al die lagen tussen onze buitenkant en ons diepste zelf weghalen, laten wegslepen. Zou daarom God zo ver weg lijken in ons werelddeel, omdat we teveel met ons zelf bezig zijn, teveel opgesloten zitten in hebben en houden?

God? Ja, opeens valt dan dat meest besmukte woord van onze taal, 'God'. Misschien vinden jullie dat ik veel te lang heb gewacht met dit woord. Moet je niet met God beginnen, veel eerder en niet pas halverwege?

Nee, met opzet niet. Te gauw en te voorspelbaar wordt God er vaak bijgesleept. Dan bestaat het gevaar dat je het geheim verkwanseld en de verrassing ervan afslijpt.

God laat zich kennen, jazeker, maar op een altijd nieuwe wijze en geheel voorbij aan onze eigen wensen en behoeften. Met name als we spreken over het gebed luistert het heel nauw, heel gauw loop je God voor de voeten en ben jij het die meer spreekt dan God; dat doet de kerk maar al te vaak, maar ook clubs die zonodig willen evangeliseren.

Dat vijfde moment van zoeven, die ontmoeting, is namelijk geen ontmoeting van ons uit, maar van God uit. Christus bidt in ons en in het hart van deze wereld, maar wij mensen zijn er doof voor. Daarom ook leg ik zo'n nadruk op die aangekoekte lagen tussen God en mens. Bidden is dus in feite een heel actieve daad, het probeert die laag weg te halen en de ontmoeting van ons uit (ja misschien wel te forceren). Bidden is bressen slaan in die aanrollende ellende die over ons spoelt. Bidden is dwars door de grote woorden en de grote monden van onszelf en deze wereld de Stem van de ander op het spoor komen.

'BIDDEN

dat is
op de tenen van het geloof gaan staan,
je vertrouwen zover uitrekken
dat je de hand van de Heer kunt grijpen,
je blootleggen als een strand,
je langzaam laten overheersen
door zijn vloed,
zijn overvloedige liefde,
bidden
is open oor hebben voor het lavende suizen
van zijn zachte koelte,
zijn zegende adem
in de zeilen van je geloof voelen,
bidden, dat is
als een kind je hart uitstorten
en het vol genade weer meenemen.'
(Hans Bouma, Wat overbleef. Gedichten 1961-1972
Kampen 1973, p. 9)

En dan nu de overgang. Want je waagt je met je gebed op een gevaarlijk terrein. Je wordt helemaal meegezogen door de Geest die bevrijdt. Wie bidt, en nu wordt het uiterst maatschappelijk, plaatst zichzelf buiten het machtsbereik van degenen die jou onmondig willen houden. Want je weet, de machthebbers van deze wereld zijn er op uit jou naar hun pijpen te laten dansen. Ik weet nog goed hoe ten tijde van de anti-kernwapendemonstraties leden van de christelijke Sojourners-gemeenschap in Washington het Capitool gingen bezetten. Tegenover die enorme macht aan geweld, die aangekoekte laag tussen mens en God, plaatsten zij de macht van het gebed. Eén voor één en samen baden ze het Onze Vader, intussen werden ze weggesleept naar gereed staande politie-auto's, op weg naar de gevangenis. Kijk, dat bedoel ik als ik spreek over **GEBED EN VERZET. Het is het zesde moment van het gebed.** Wanneer wij het toelaten God in ons te laten spreken, wanneer wij eindelijk onze eigen mond (ook onze christelijke mond) eens proberen te houden dan zullen we heel diep in ons hart en heel diep in deze wereld de bescheiden stem van God horen; niet schreeuwerig, niet opdringerig, maar vol mededogen. En dan zal ook God zelf de woorden in onze mond leggen. Moet je horen hoe de apostel Paulus dat verwoordt: '...de Geest komt onze zwakheid te hulp; want wij weten niet wat wij bidden zullen naar behoren, maar de Geest zelf pleit voor ons met onuitsprekelijke verzuchtingen.' (Rom. 8:26). Dat is het grote geheim van het gebed, dat onze woorden, ook onze gebeds-woorden, wanneer ze goed staan afgestemd tot woorden van belofte worden. Dan vragen we God de goede dingen en doen ze tegelijk:

-de bede 'geef ons vrede o God' is dus alleen een echt gebed wanneer we ook werken aan de vrede.
-Of, 'wees met hen die het moeilijk hebben', dat we ons dan ook inzetten voor WAO-ers die nu op zo'n brute manier onrecht wordt aangedaan. Ora et labora, inderdaad, bid en werk!

Niet dat nu alles over het geheim van het gebed is gezegd, want wie dat zou kennen zou de zin van het leven verstaan, en wie de zin van het leven verstaat zou gelijk de Bron van alle leven kennen. Nog is God verborgen, nog is veel voor ons onbegrijpelijk (ziekte en dood), nog hebben we woorden nodig om het met de psalmist uit te schreeuwen tegen God; waarom? waarom? Maar ook die noodkreet is gebed,

gooi het er maar uit! Maak van je hart geen moordkuil, weet dat op de bodem ervan iemand is die met je meehuilt. Deze Bron van Leven, dit Geheim van ons bestaan, deze Kracht die eens alle onrecht zal doen verwijnen, echt waar, dit grote Adres voor alle schepselen van deze wereld, van dit adres zul je altijd antwoord terugkrijgen, en er hoeft geen postzegel op.

Tot slot:

'Er was eens een klein, geïsoleerd joods stadje, ver van alle grote wegen van het land. Toch had het wel alle noodzakelijke gemeenschapsvoorzieningen: een badhuis, een ziekenhuis, een school en een rechtbank. Ook waren er allerlei handwerkslieden -kleermakers en schoenmakers, timmerlieden en metselaars. Slechts één beroep ontbrak: er was geen klokkenmaker. In de loop der jaren gingen vele klokken zo hinderlijk ongelijk lopen, dat de meeste mensen ophielden hun klok op te winden, en er niet meer naar omkeken. Maar anderen vonden dat de klokken, zolang ze nog liepen, niet verwaarloosd mochten worden. En dus bleven ze hun klok elke dag opwinden, ook al wisten ze dat hij niet meer de juiste tijd aanwees. Op zekere dag deed het nieuws de ronde dat er een klokkenmaker in de stad was aangekomen. Iedereen haastte zich zijn klok te halen en bij de klokkenmaker te brengen. Maar alleen de klokken die al jaren waren opgewonden, kon hij nog repareren. De anderen waren teveel verroest.'
(A.J.Heschel, In het licht van zijn aangezicht. De betekenis van het gebed in de joodse gedachtenwereld. Utrecht z.j., p.15)